Angyalosi Gergely

Az alkotás enigmája

Marcel Proustról

FEUILLETON - LXVII. évfolyam, 13. szám, 2023. március 31.

Roland Barthes 1979-ben írt egy cikket Proustról, amelyben azt próbálja megfejteni, amit „az alkotás enigmájának” nevez. Ezt úgy érti, hogy szerinte majdnem minden, amit *Az eltűnt idő* szerzője 1909 őszéig írt, csupán töredék: kis elbeszélések, esszék, cikkek, szövegdarabkák. Gasztronómiai hasonlattal élve, minden összetevő megvan, de az étel „nem áll össze”. 1909 szeptemberétől minden megváltozik, beleértve az író életformáját is. Ettől fogva a nagy mű, amelyet folyamatosan táplálni kell, eleven organizmusként növekedni kezd. Mi történt? Barthes négy lehetséges (alkotói) okot említ. Egyrészt azt, hogy Proust rátalált az én-mondás egy bizonyos módjára, amely meghatározatlanul utalhat a narrátorra, a hősre és a szerzőre; továbbá megtalálta az „igazi” neveket a szereplői számára; döntött a korlátok nélküli szövegáradat mint forma mellett. Végül pedig Balzac közvetítésével ráébredt, hogy bármelyik szereplő bármikor visszatérhet ebbe a szövegvilágba, miáltal megsokszorozódik a közöttük levő látens és explicit kapcsolatok lehetősége.